

سرشناسه:	ولی‌زاده، حامد، ۱۳۶۰
عنوان و نام پدیدآور:	سیره خانوادگی پیامبر ﷺ و اهل بیت  / حامد ولی‌زاده
مشخصات نشر:	قم، مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ، ۱۳۹۶
مرجع تولید:	پژوهشگاه بین‌المللی المصطفی ﷺ
مشخصات ظاهری:	۲۷۲ ص؛ ۱۱/۱۴×۵ س م
شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۴۲۹-۳۵۸-۷
وضعیت فهرست‌نویسی:	فاپا
یادداشت:	کتابنامه: ص ۲۶۵-۲۷۱؛ همچنین به صورت زیرنویس
یادداشت:	چاپ دوم: ۱۳۹۹
موضوع:	خانواده‌ها -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام
موضوع:	تربیت خانوادگی -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام
موضوع:	Domestic education -- Religious aspects -- Islam*
موضوع:	Families -- Religious aspects -- Islam
موضوع:	سنت نبوی * Wonts of the Prophet
موضوع:	زناشویی (اسلام) -- Religious aspects -- Islam Marriage
شناسه افزوده:	جامعه المصطفی ﷺ العالمية، مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ
رده‌بندی کنگره:	BP۲۳۰/۱۷/۹ س ۱۳۹۶
رده‌بندی دیویی:	۲۹۷/۶۴۲
شماره کتابشناسی ملی:	۵۰۶۴۰۲۳

BP۱۰۹۵

حق چاپ برای ناشر محفوظ است

سیره خانوادگی پیامبر ﷺ و اهل بیت 

مؤلف: حامد ولی‌زاده

چاپ دوم: ۱۳۹۹ ش / ۱۴۴۲ ق

ناشر: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ

● چاپ: چاپخانه دیجیتال المصطفی ﷺ ● قیمت: ۴۵۰۰۰۰ ریال / 15€ ● شمارگان: ۵۰۰

مراکز پخش

◀ ایران، قم، خیابان معلم غربی (حجتیه)، نبش کوچه ۱۸؛

تلفن: +۹۸ ۲۵ ۳۷۸۳۶۱۳۴ / تلفکس: (داخلی ۱۰۵) / ۳۷۸۳۹۳۰۵ - ۰۲۵

◀ ایران، قم، بلوار محمدامین، سه راه سالاریه. تلفن: ۳۲۱۳۳۱۰۶ - ۰۲۵

✉ miup@pub.miu.ac.ir 🌐 http://buy-pub.miu.ac.ir 📧 pub_almustafa

با تشکر از دست‌اندرکارانی که ما را در تولید این اثر یاری رساندند.

- مدیر انتشارات: مصطفی نوبخت
- مدیر تولید: جعفر قاسمی ابهری
- ناظر گرافیک: مسعود مهدوی
- ناظر فنی: سید محمدرضا جعفری

همه حقوق برای ناشر محفوظ است

با توجه به هزینه‌ها و مشکلات عدیده، هر شخص حقیقی یا حقوقی که اقدام به چاپ، بازنویسی، کپی، تکثیر یا هرگونه برداشت جهت تهیه کتاب و تبدیل آن به جزوه، ed، فایل الکترونیکی pdf، اسکن، عکسبرداری و یا انتشار در فضای مجازی نماید، شرعاً مجاز نمی‌باشد و پیگرد قانونی خواهد داشت.

سیره خانوادگی

پیامبر ﷺ و اهل بیت علیهم السلام

حامد ولی زاده

مرکز بین المللی
ترجمه و نشر
المصطفی ﷺ

سخن ناشر

با پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی و در عصر جهانی شدن ارتباطات، پرسش‌ها و چالش‌های نوینی در حوزه علوم انسانی فراروی اندیشمندان مسلمان قرار گرفت که همه به نوعی برخاسته از مسئولیت دشوار حکومت در این عصر است؛ دورانی که پای‌بندی به دین و سنت در مدیریت همه‌جانبه کشورها بسیار چالش‌برانگیز می‌نماید. از این‌رو مطالعات و پژوهش‌های به‌روز، جامع، منسجم و کاربردی در حوزه دین، بر اساس معیارهای معتبر جهانی و عمق و اصالت اندیشه‌های ناب، بایسته و ضروری است و جلوگیری از انحرافات فکری و تربیتی پژوهندگان حوزه دین، مهم و مورد عنایت تمامی بنیان‌گذاران این شجره طیّبه، به‌ویژه معمار بزرگ انقلاب اسلامی، امام خمینی علیه السلام و مقام معظم رهبری علیه السلام می‌باشد.

«جامعة المصطفیٰ علیه السلام العالمية» برای تحقق این رسالت خطیر و در مسیر نشر معارف ناب محمدی علیه السلام «مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفیٰ علیه السلام» را تأسیس کرده است.

در پایان لازم می‌دانیم تلاش همه عزیزانی را که در نشر این کتاب سهمی داشته‌اند، سپاس گزارده، ارباب فضل و معرفت را به یاری بخوانیم تا ما را از دیدگاه‌های سازنده خویش بهره‌مند سازند.

مرکز بین‌المللی

ترجمه و نشر المصطفیٰ علیه السلام

پیش‌گفتار

نقش «الگوها» و «اسوه‌ها» در تحولات فردی و اجتماعی، معنوی و مادی، نقشی بی‌همتا و بی‌نظیر است؛ شبیه‌سازی و دادن ضابطه فکری یا صدور احکام نمی‌تواند به اندازه تجسم و به عینیت در آوردن آن به صورت یک واقعیت زنده و متحرک، به عقل و اندیشه، ثبات و نیرو ببخشد و به دل و جان انسان، اعتماد و یقین عطا کند، زیرا دلیل عقلی و نقلی فقط می‌تواند انسان را قانع کند و بر او حاکم شود، اما تجسم اندیشه، به او اطمینان و آرامش می‌بخشد. تحولات مثبت یا منفی که در جهان بشریت رخ داده، بیش از آنکه مدیون نظریه‌های علمی باشد، مرهون الگوهای است که توانسته به خوبی آن‌ها را عملی کند.

از سوی دیگر، در روزگاری که مکاتب مختلف با در اختیار گرفتن رسانه‌های ارتباط جمعی در صدد تحمیل دیدگاه‌های خود به عنوان سبک زندگی برتر هستند و ما شاهد گرایش بیش از پیش جوامع اسلامی به سبک زندگی غربی و الگوپذیری فرهنگی از آن مکاتب مادی در موضوعات مختلف از جمله خانواده. که موضوع این تحقیق می‌باشد. هستیم، بررسی سیره اهل بیت (علیهم‌السلام) امری مهم و ضروری است.

بدون تردید، سعادت دنیوی و اخروی انسان در پیروی از آموزه‌های قرآن کریم است که پیامبر اکرم (صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم) و اهل بیت او به خوبی آن‌ها را در زندگی خویش به کار بسته‌اند و پیروان خود را نیز بدان راهنمایی و سفارش کرده‌اند. برای تغییر در سبک زندگی غربی و لیبرالی که امروزه گریبان بیشتر جوامع اسلامی را گرفته است، آگاهی از شاخصه‌های حیات‌آفرین اسلام که در سبک زندگی معصومان به خوبی پیاده شده است، برای زندگی خانوادگی امروز ضروری است.

اثر علمی پیش رو که به همت مؤلف محترم جناب حجت الاسلام والمسلمین حامد ولی زاده تهیه و تدوین شده است، در چارچوب اهداف و برنامه های پژوهشگاه و مبتنی بر نیازسنجی های صورت گرفته، تدوین و برای استفاده خوانندگان عزیز تقدیم شده است.

در پایان لازم است ضمن ارج نهادن به تلاش های خالصانه مؤلف محترم، از همه دست اندرکاران محترم آماده سازی و انتشار این اثر ارزشمند، به ویژه ریاست محترم پژوهشگاه بین المللی المصطفی ﷺ، جناب حجت الاسلام والمسلمین دکتر حسین متقی که زمینه انجام این پژوهش را فراهم کردند و حجت الاسلام و المسلمین حسین عبدالمحمدی، مدیر گروه سیره و تاریخ که با ارزیابی و رهنمودهای ارزشمند در مراحل مختلف تدوین بر غنای این پژوهش افزوده اند، تقدیر و تشکر کنم.

پژوهشکده علوم اسلامی

پژوهشگاه بین المللی المصطفی ﷺ

فهرست

۱۳	مقدمه
۱۷	۱. سیره اهل بیت <small>علیهم السلام</small> در همسرگزینی و مراسم ازدواج
۱۷	همسریابی
۱۸	ویژگی‌های همسر شایسته
۲۶	خواستگاری و پیشنهاد ازدواج
۳۳	مهریه و صداق
۳۷	عقد ازدواج
۳۹	جهیزیه
۴۱	جشن عروسی
۴۴	ولیمه
۴۶	همراهی جمعی از زنان با عروس تا خانه شوهر
۴۷	شب زفاف
۵۱	۲. سبک زندگی اهل بیت <small>علیهم السلام</small> در تعامل با همسران
۵۱	دوستی و مهربانی
۵۴	جلوه‌های محبت و مهربانی
۵۴	الف) جلوه‌های زبانی و گفتاری
۵۸	ب) جلوه‌های رفتاری و عملی
۶۲	نیک رفتاری و سازگاری
۶۸	حقوق مداری و تأمین نیازها
۷۰	۱. حقوق و نیازهای مادی
۷۴	۲. حقوق و نیازهای روحی و عاطفی
۷۸	۳. حقوق و نیازهای زیبایی دوستی و آراسته‌سازی
۸۳	الف) آرایش شوهر برای همسر

- ۸۵ (ب) ثمرات آرایش و زینت مردان
- ۸۶ (ج) استفاده از عطر و لباس رنگین
- ۹۰ ۴. حقوق و نیازهای جنسی
- ۹۰ ضرورت توجه به حقوق جنسی
- ۹۵ تفاهم و توافق و مشورت
- ۹۹ شکیبایی و بردباری
- ۱۰۴ بخشش و گذشت
- ۱۱۰ شرایط تحقق عفو و گذشت
- ۱۱۰ الف) عذرخواهی و عذرپذیری
- ۱۱۲ (ب) پرهیز از قهر کردن
- ۱۱۳ (ج) نفی کینه توزی
- ۱۱۵ همکاری در امور خانواده
- ۱۲۱ رفتار عادلانه عدالت
- ۱۲۵ فعالیت همسران
- ۱۲۶ ۱. راحتی؛ ویژگی کار زن
- ۱۲۶ ۲. تقسیم کار بین زن و مرد
- ۱۲۷ ۳. مشاغل شایسته زنان
- ۱۲۷ الف) تعلیم و تربیت
- ۱۳۰ (ب) نوحه سرایی
- ۱۳۲ (ج) هنرهای دستی
- ۱۳۳ (د) پزشکی و پرستاری
- ۱۳۵ (ه) فروش لوازم آرایشی و بهداشتی
- ۱۳۶ (و) آرایش گری
- ۱۳۷ (ز) جراحی
- ۱۳۷ (ح) مامایی
- ۱۳۸ (ط) شیردهی و نگهداری فرزندان
- ۱۳۹ نفی خشونت
- ۱۴۳ ۱. خشونت گفتاری
- ۱۴۷ الف) دشنام دهی و ناسزاگویی
- ۱۵۰ (ب) مسخره کردن
- ۱۵۰ (ج) سرزنش نمودن
- ۱۵۲ (د) بهتان زدن
- ۱۵۳ (ه) لعنت کردن

۱۵۳	و) منت گذاشتن
۱۵۴	ز) مشاجره نمودن
۱۵۵	۲. خشونت رفتاری
۱۵۶	الف) ترشرویی
۱۵۶	ب) فخر فروشی
۱۵۹	ج) خشم و عصبانیت
۱۶۲	د) زورگویی و سلطه گری
۱۶۴	ه) غیرت ورزی و تعصب بی جا
۱۶۶	و) کناره گیری
۱۶۷	ز) کتک زدن
۱۶۸	مسئله اول
۱۷۴	مسئله دوم
۱۷۹	۳. سبک حلّ اختلاف خانوادگی در سیره معصومان <small>علیهم السلام</small>
۱۷۹	عوامل اختلاف
۱۷۹	۱. سحر
۱۸۱	۲. نشوز
۱۸۱	۳. اعراض
۱۸۲	۴. بخل
۱۸۳	سبک های حلّ اختلافهای خانوادگی
۱۸۴	۱. مشاوره
۱۸۷	۲. پذیرش سرپرستی مرد
۱۸۸	۳. صلح و سازش
۱۸۹	۴. پذیرش حکمیت امین و عادل
۱۹۱	۵. طلاق
۱۹۲	الف) حلیت طلاق
۱۹۳	ب) اختصاص طلاق به مرد
۱۹۵	ج) آداب و شرایط طلاق
۲۰۱	۴. سیره اهل بیت <small>علیهم السلام</small> در تعامل با والدین و فرزندان
۲۰۳	روش های تربیتی پیش از تولد:
۲۰۳	۱. نقش و اهمیت توارث در تربیت
۲۰۷	۲. نقش عمل جنسی و انعقاد نطفه در تربیت
۲۰۸	الف) زمان انعقاد نطفه

- ۲۰۸..... (ب) مکان انعقاد نطفه
- ۲۰۸..... (ج) رفتار و حالات زوجین
- ۲۱۰..... ۳. نقش و شیوه بارداری در تربیت
- ۲۱۲..... روش‌های تربیتی آغاز تولد
- ۲۱۳..... ۱. پذیرش کودک چه دختر و چه پسر
- ۲۱۳..... ۲. گفتن اذان و اقامه
- ۲۱۵..... ۴. انتخاب نام نیکو
- ۲۱۸..... ۵. غسل نوزاد
- ۲۱۸..... ۶. پوشش نوزاد
- ۲۱۹..... ۷. ختنه کردن
- ۲۲۰..... ۸. سوراخ کردن گوش
- ۲۲۱..... ۹. عقیقه کردن و ولیمه
- ۲۲۳..... ۱۰. تراشیدن موی سر و صدقه دادن
- ۲۲۳..... ۱۱. تغذیه با شیر مادر
- ۲۲۶..... روش‌های تربیتی پس از تولد
- ۲۲۶..... ۱. کودکی و تربیت
- ۲۲۶..... محبت
- ۲۲۷..... الف) بوسیدن
- ۲۲۸..... ب) بازی
- ۲۲۹..... ج) احترام و تکریم
- ۲۳۰..... د) هدیه دادن
- ۲۳۱..... هـ) خطاب نیکو
- ۲۳۲..... و) سلام کردن
- ۲۳۳..... ۲. نوجوانی و تربیت
- ۲۳۵..... الف) آموزش معارف و احکام دینی
- ۲۳۵..... یکم: یکتا پرستی
- ۲۳۷..... دوم: سپاس‌گزاری و نیکی به والدین
- ۲۴۹..... سوم: توجه دادن به مرگ و معاد
- ۲۴۹..... چهارم: آموزش واجبات و سفارش به نماز و روزه
- ۲۵۰..... پنجم: امر به معروف و نهی از منکر
- ۲۵۰..... ششم: صبر بر مصائب
- ۲۵۱..... هفتم: معاشرت با مردم بدون غرور و تکبر
- ۲۵۲..... هشتم: میانه روی در امور

۲۵۳.....	ب) آموزش مهارت‌های دفاعی و اجتماعی.....
۲۵۵.....	۳. جوانی و تربیت.....
۲۵۵.....	الف) مشورت.....
۲۵۶.....	ب) شغل.....
۲۵۹.....	ج) ازدواج.....
۲۶۳.....	نتیجه‌گیری.....
۲۶۵.....	کتابنامه.....

مقدمه

رفتار و گفتار انسان برخاسته از نوع نگاه و بینش او به هستی است. چگونگی روابط و مناسبات هر فرد نیز با دیگران برگرفته از بینش و نگرش به هستی است؛ از این رو تا هنگامی که بینش افراد اصلاح نشود، انتظار اصلاح عملکرد و روابط آنان، انتظاری دور از واقع است. پس برای داشتن خانواده و جامعه‌ای سالم، نخست باید بینش افراد اصلاح شود که در سایه آن، ارزش‌ها و تمایلات آنان نیز اصلاح می‌شود. نوع نگاه به زندگی خانوادگی، ازدواج، طلاق، همسر، فرزند، مدیریت خانواده و روابط مشترک در زندگی خانوادگی نقش مهمی بازی می‌کند. اینکه زن و مرد پیوند زناشویی را مقدس بدانند و یا خدمتگزاری به خانواده را ارزش یا ضد ارزش ارزیابی کنند، خود عاملی جدی در تعیین سرنوشت خانواده است.

آنچه مهم به نظر می‌رسد، این است که نوع نگاه به خانواده و مسائل آن، ارزش‌های حاکم بر آن، تمایلات افراد خانواده و روش‌هایی که برای رسیدن به اهداف آن به کار گرفته می‌شود، بر اساس اصولی شکل گیرد تا این مهم‌ترین و اصیل‌ترین نهاد اجتماعی در مسیری سالم، پر نشاط و بالنده قرار گیرد و زمینه را برای کمال فرد و جامعه فراهم کند.

طبیعی است برای رسیدن به یک هدف از مسیرهای مختلف می‌توان گذر کرد و روش‌های گوناگون را امتحان کرد، ولی روش عاقلانه آن است که برای رسیدن به هر هدفی از راه مناسب آن وارد شد و بهترین، آسان‌ترین و کوتاه‌ترین روش را به کار گرفت.

آموزه‌های اسلام کامل‌ترین برنامه‌ای است که برای تنظیم حیات و روابط

انسان از طرف خداوند متعال بر برترین بنده اش حضرت محمد ﷺ نازل شده است که قلمروی آن محدود به مسائل عبادی و فردی نمی شود، بلکه تمام عرصه های زندگی انسان را فرا می گیرد.

همچنین برنامه های ارائه شده در قرآن، مطابق عقل، فطرت و سرشت آدمی است و به همین جهت جاودانه است و هرگز کهنه نمی شود، چنان که اگر در هر زمان به دستورات اسلام به نحو کامل عمل شود، سعادت دنیوی و اخروی انسان ها تأمین خواهد شد.

قرآن کریم در هیئت برنامه الهی، توسط پیامبر اکرم ﷺ و اهل بیت حضرت جامه عمل پوشید و عینیّت یافت؛ به همین دلیل خداوند متعال آنان را الگوهای کامل برای بشریت معرفی فرمود^۱ و به همراهی با ایشان در تمام شئون زندگی فراخواند.^۲

در این پژوهش، سیره خانوادگی معصومان ﷺ با استناد به قرآن، سنت و منابع تاریخی بررسی شده است و با بضاعت اندکی که این قلم دارد در این دریای بیکران غور نموده و نمی ازیم سبک زندگی خانوادگی آن اولیای الهی را به ارمغان آورده است و امید است این نوشتار به راهی که آنان نشان دادند، راهنما باشد. در پایان خداوند کریم را به خاطر توفیقی که به این حقیر عنایت کرد تا چند صباحی از عمر خویش را در خدمت مفاهیم بلند قرآن کریم و سیره و سنت اهل بیت ﷺ باشم سپاس گزار هستم.

همچنین از پدر و مادر عزیزم و دیگر وابستگانی که با دعای خیرشان بنده را در این مسیر یاری نموده اند، تشکر می کنم. همچنین بر خود لازم می دانم از ریاست محترم پژوهشگاه بین المللی المصطفی جناب حجت الاسلام والمسلمین دکتر حسین متقی و نیز ریاست محترم پژوهشکده علوم اسلامی و جناب حجت الاسلام والمسلمین دکتر عزالدین رضائزاد، که بسترهای لازم برای انجام این پژوهش را هموار کرده اند سپاس گزار می کنم. همچنین از استاد محترم جناب

۱. ﴿لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ...﴾ (احزاب، آیه ۲۱).

۲. ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ﴾ (توبه، آیه ۱۱۹).

حجت الاسلام والمسلمین دکتر حسین عبدالحمیدی، مدیر محترم گروه سیره و تاریخ که راهنمای این قلم بودند و زحمت ارزیابی این تحقیق را نیز به عهده گرفتند نهایت سپاس و قدردانی خود را اعلام دارم.

امید است این تلاش ناچیز مورد رضایت ولی الله اعظم حضرت بقیة الله عجل الله فرجه قرار گیرد.

الحمد لله رب العالمين ذى الحجة

۱۴۳۷ حامد ولی زاده

